

THE PRINCIPLES OF

Այս գրությունն համախորհրդով, մեծ թափանցիկ մարմինն համախառն զանազակ կըլլա ոչ միայն իրենական դասնադրված, որ պաշտոնական զործերու մէջ տիրող օրէնքն է այսօր, այլ ևս ամեն քառափակ իրականութիւններէ միօրինակ զգուշական, որոշ մէջ վախճանաւորական այդպէս իրաքանչիւր թափանցիկութիւն թողուած չէ, այլ առկա ծախսաւոր զործ ո՛րէ, կեդրոնական իրականութեան մը կողմէ կատարուած:

ուղղվել են մեկ կողմով մեկ ընդհանուր
 զարգացման շաղիկի մեջ: Զուգահեռաբար
 կատարվող բլադի համար, բաղմունքի
 մասին պետք է ըլլայ: Մեղրոնի պատմության
 բառատու գլխավորական հիմնը այնքան
 առկա համար է որքան տարբեր ծաղիկի
 ներքև ծածուկ: Մարկիսեանի ու գեր
 մաներեանի նույն, ֆրանսիական էական
 իրենց յայտուկ կրթիչ ձևերը ունեն
 լաւ է որ մեր մեջ նաեւ գործող է ու գեր
 մաներեան թայ գիտողները, պրակտիկ

Կան առաջին հաստատություններ հեղափոխական վարժարանին մեջ, չափացած ենք պարտաւորելք ընդդէմ Ֆրանսիական և կամաւոր սովորիները կազմակերպելուն, Հետեւեալս, մեր մէջ այսօր անդիպելէն գիտողներն ունեն են առաւելագէտ որ կան առանձին ուսումնը միակած են զայն, և կամ ուսած են ամբիթիկեն հաստատություններ մեջ, որոց գլխաւոր մտայութիւնն հայ հաստատութիւններ զարգացման զանգ սովորիներին ուսման բնութեայնի եղած է ըստ ես:

Եւ հիմակ, իբրեւ արգելիք այս հաս-
տատութեանց միտն միջոցաւ արեւա-
կրթութեան, հայտարարական կը տես-
նենք անդիւրեւնի բազմաթիւ, որոն-
ք 40 յիշվածքն 30ն հարկէ յոյս տես-
նաւ Կ'սովորակերն Վ. Յալմարեն չֆի-
հեղինակած բազմաթիւ, այն պատճառ-
կան այլ չափազանց համուտ երկուս
սարգիս գործն, ինքն իսկ նոյնքին ըն-
թացաւարս՝ Ռուզմեր, Բոյէհնի՝ օրի-
նակն վրայ ձեւաւած հաստատու-
թեան իւր, Մարտաւանի կրթաւար-
նին, ինք նոյն պարծարանին մէջ աւ-
տայիշ է օտմաներէնի, եւ վերջին տա-
րիներս անցյալս է ի Կ. Պոլիս՝ իրա-
ւագիտական պարծարանին այսպիսի
լով՝ իւր գործ կը ցուցնէ լուրջ հնա-
թեան եւ գործնական վարժութեան ու
միայն անդիւրեւնի այլ եւ հայերեւոյն
Առաքին հայեացքով մը ու բախտութեամ
հաստատուելիք իւր բազմաթիւն երկոյ
մեծ աւագանթիւններն, որք յոյս
գնահատելի են ամեն անոցն համա-
նոր գարբ անդիւրեւնի բազմաթիւ
պէտքոյն զգացած են մեր մէջ. Յալմ-
արեն չֆի. բազմաթիւն մէջ անդիւրեւն

[illegible]

Այս լիժամայ բաղադրվին մէջ որդ 30դէ յերկրին փերկն էջը կազմող 472դէ երեւր էր յանդի Perambol բառին ընթերցողն ապահով կրնայ ըլլայ լի իւր փնտաւած բառին բուն իսկ արեւ նշանակող լիժմը պիտի կրնայ գտնել ի նարբէն 45,000 բառ էր խօստապող մեզ, յարած էր բոլանդ-գալին անդ լիժուելն ելի է ոչ աւտոլոգը լիժմը, բայց ա մատակարար է գործածված բառն մտայ։ (Ու պըտըրը կը պայլունակէ 118,000 բառ. բայց մեծած մատակար բարդութիւն ներ)։ Եւ այդ առաւելութիւնն համար լնդակցելով նենն արմենն է հելլենական որ գիտցած է օգտիլ անգլիերենն բառ գրիւթերն նորակայն ապայլում լիժմերն ըէն է իւր իսկ փորձառական ծանոթ լիժմերէն նոյն լիւրտի, իբրեւ տարի ներով խօսած, լիարդմանած է ի կրկ արկած զարն, քալ իմացող անգլ լիպգլաներու մէջ։ Միւս առաւելութիւնն է որ հայերէն նշանակութիւնն դրուած են գրական աշխարհաբար նորակայն կիրառելութիւններուն համեմատաւ։ Հիլլենական, իւր գործելէ գտանելով, տեղեակ է արդի աշխարհաբար

որոշ դրացիներուն ներպաշին գործերուն իւր գրած հայերէն բաշտալուծիքներ նոյնքան հոյեւն եւ պայծառ են որքան կարելի է տեսնել եւ ընդհանրապէս նոր գործած մը աշխարհաբար հայերէնէի գործածող ամենէն ճարտար, ամենէն փութ խմբագրականի գլխի տակ կամ արդի հայերէնէն իւր բացձեռնող առումներով ու հայրամարտական տեխնիկայով աշխատող ի կիւր արդի գրացիներ կամ հրատարակչական գրութեանց մէջ՝ Այս եւ կը ցուցնէ իմ ֆախրական էնի, ուրիշ կարգով բառադարձութեամբ պէս, չափազանց ճիշդ բառարան մ'ընտրողներով միայն ձեւի, կապի, խօսքի, տպագրութեան տարբերութեամբ, Ամեն տեղի է իմ հնգլեանակն օգտուած է նորարարեան եւ նուազորեան բառադարձութեան, որպէս կը խոստովանի իւր գործին յայտարարութեան մէջ զոր հրատարակած ենք, (Նոյն յայտարարութեանն ընթերցողք յիմացած են նաեւ, հրատարակութեան պայմաններուն հետ մէկտեղ, իմ գրքին կենսաբան իմպրովիզացիոն կը տրուի բաժան նորոգներուն, եւ մնացեալ տասն թերթիք միջին տառադիպայ յուսում ար լոյս պիտի տեսնեն)

Պէտք է նաև նշանակելք անգլիե-
րէն բառերը հնչեմով հայ տառերով
ձեւայեղով մտքի հեղինակին տարած
խնամքն՝ Ասիկա յատ գիտար գործ
մ'է. զի լինպես կան պարզամիտ հա-
շիկ որբ կը կարծեն թէ հայերէն այրու-
թեան ամենէն ճոխն է ու ամեն հնչու-
թեան պարսպանքը, բայց՝ թիօղով ու
կրէ լեզուային անցիկներէն մէկ է
հնչումներն որոն հայ նշանագրերով
արտայայտել պարզապէս անկարելի է
նպատակներն լեզուարանանայն ուսու-
նախորդիւնն մը կատարել չըլլալով
բաւածանքն օրինակներով ցոյց տալով
հաճողներն պէտք է զուրկ մնանք՝ Բաղը
քանի որ եւ հեղինակն իրեն առաջնորդ
ընտրել է Ռեզպարեանն հայախաղ բառ-
գիրքը, անգլիկներն լեզուի հնչումնե-
րուն վրայ նոյն գրքին սկիզբը գրուած
ընդարձակ յառաջաբանը միայն տալը
անցնելի բառ է համարու գլխայեղներ
թէ հայերէն գիրքերով անգլիկներն բա-
ւերու հնչումները պատկերայնորէն օր-
քան գիտար է։ Առ այդ, պէտք է մտն-
արկիկետ կանխենք հաստատել կան-
խառ, ու կարք մը յոր նշանակելք յո-
րինեղով, հշդիւ ի կէր առնուլ գործին
ընթացքին մէջ, Յակոբեանն էֆ. աւելի
պարզ կշտանիլ մ'ընտրած է։ Շատա-
ցած է շեշտարք նշանակելով, որ էա-
կան բառ մ'է անգլիկներէն բաւերն հա-
մարքը ընծայելու համար,—զի սխալով
կը վրայ չեղաւ ըր բառին խմբադ կնիւ-
փոխել,— Ե ձայնատարներուն ու բազմ
ձայններն գլխաւոր հնչումները միայն
ն.տնակելով, մնացորդը թողցած է ուսու-
նողին վարժութիւնն, իր կարծեմբ, կա-
մէջ իր փախարկը, որ իւր գործին
գրելը զ'են անգլիկներէն հնչումը կա-
նոններուն բովանդատութիւնն մը, օ

Քրիստիանությունը պատշաճապես պատկերացրեց, զի շատ հեղ ոչ այնքան բացառապես, քան համարում էին ինքնին, որ իր ավեր մայրիկներին հնչյուններում մեկ, որքան կանաններու յուսմանս հետքեր մնել զբովոճվելուն և զանդաճունութիւնն։

Աւերի մանրամասն փառելու համար սպասումը գործին անդադրվեցան, բառ մ'առ պետք է ըստեր զբլինն ինկականան կողմէն վրայ, որ իմացական կողմէն վրայ չէ մնար, մաքուր ինքնի վրայ ընտիր տպավորվեցան, որով ինքն նոր բառ-գիրքերու շարքին մէջ պատուաւոր տեղ մը բռնել կուգայ, իր յուսմանք որ այդպէս նշանադրաբար գործիքին մը հայկականութիւն մերայնց մէջ անդր-լեւերէն ուսումն քաղապետրեւ անդ-գրականութեան քանոթութիւնն աւելցնելու նոր գրչել մ'ըլլայ, որով ուղղութեան փառարէ հայ հասարակութիւնն իմացական ու բարոյական զգացումներ, որ մեր ամուսն պիտուր նպատակաւոր պետք է ըլլայ մեր գրական տաղանդներէնց մէջ։

FRIDAY

ԻՌԻՍՊՈՒՆ ԵՒ ՖՐԻՆՍԿԱ.— Դանիդ գա-
տաւանայից որդի էլայտմամբ իշխանի
Օրբանանի Մարի իշխանուհուցն հետ ա-
մուսնանայէն ի վեր, Յրառայի նախկին
արքայուհի տան եւ Դանիդ Արքանի
յարարեալի վրէժ յաճախաբէշ են։ Այ-
սինքն, երբ նոյն տան պետ եւ իշխա-
նուհայն հալը Փարիզի կամը, Դանիդ թա-
գորիւն հրաւիրեալ, Ֆրեանիայի իշ-
խանի գոհաց, Ջարն ինչ որ կարելի է
զրիւր է պահա զի այս աշխուրհան քաղա-
քական նշանակութիւն չորսուի։ Փարիզի
կամին ի. զդեպ հասած օրը, Ջարը փո-
խանակ են ինկուտ եւ հարապալանք
կատարեալութեան այս հակառակորդն ըն-
դունելու, կառքով Փորթնիզի գացել եւ, ե-
օրթնոտայ եկեղեցւոյն մէջ Պատարագի ներ-
սի գտուելու եւ Դանիդ Արքանից հետ
սերտ յարաբերութիւն մէջ գտնուող Ֆրե-
անիայի ի ինքն մը, Ջարն եւ Հանրապետա-
նական խորազրով յօգտածով մը մէջ, կրնայ
զիտուն Յրառայիցնինքն այնքան անդէշ
նախկին յարաբերակնութուն համար առական
աշխարհիկ այցելութեան տալիս։ Ջարն
հարկաւորութիւն է այս այցելութեան քաղա-
քական նշանակութիւնը թիկնեցող արտա-
յայտութիւններ ընելու։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.—Երմուտական նախարարու-
թեան մէջ մեծ գործունէութիւն կը դի-
տուի, ուր նախարար ճաւարտած երկար
խորհրդակցութիւններ կ'ունենան գահաձայնե-
լացութեան թաւաբանին ճամբար Երակիոյ
թազաւոր Բորենհակէ յոյժ կարեւոր երկու
հեռագրիկ ուղղորէ իւր նախարարներուն
ընդ առկիջապէս զուսմաւորէ են, պէտեւ
ղաճ տնօրէնութիւններէ ընդու:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ.— Երևափ. Ժողովոյ դի-
նախագահ Պ. Պոքրոշ դիպուածաւ չէ մե-
ռեր այլ ինքնապաշն եղոր է: Իւր տան
երկրորդ յարկէն վար նետեր է ինքզինը
Երկու պատճառք կը գրուցուն : Ինչ
Մոնղպախի կոմսուէւոյն փաստաբանն

ԺԻՒԼ ԼԵՌՄԻՆԱ

ԲԱՐԻՋԻ ԳԱՅԼԵՐԸ

ԿԱՆՆԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

ՄԵՌԵԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Վլայասի որ թերեւս միւսը նորէն զայ
իւրը, ցոյտուին: Եւ այն որ տասն աղագա
րկնած էր ինձ:
— Ձեռն սիրեք բերի: Յե՛մ սիրեք բերի:
Վե՛յն որ ցուցուած էր ինձ իր սիրով
սիրը վարձակեռութիւնը:
Վե՛յն, դու իր ապաւեռի այն թշուառ
մարդիկ, մէկ մայրը, որ ինչդիմոր մեռա
ւած էր ինծի համար, ձեռքերը կը զարկ
էր և զիւ իր կանչէր: Վլայասից բան
այս... թաց կը խոտովակէր... և եւս այ
նքան մոռցած էր բարին ու յարած էր չա
նդին:

Եւ պայքարն երկար, ցաւագին եղաւ...
Այդու աւելի՛ յանցաւոր եմ: Դեռ քան մ
գէի գիտեր...

Երկը լրամ կը մնար ինձ: Դանի մ
օր առաջ առած էի վեց հազար Ֆրանս
ռոճիկին եռամսեան — զոր չեմ գիտեր ինչ
պէս կարգադրած էր սիրելի մարտիրոսու
հին:

Թղթատարատուն վազեցի, և երկու
ժամ վերջը, ձիերը կը տանէին զէս Կ. .
Վորոն քաղոխն ճամբուն վրայէն:

Զնաւատալիք բան էր: Գործասենեակէս ելլելէ առաջ, փոքր զգրոցի մը մէջ ուր երբեմն իզագլէ կը դնէր ինձ յատուկ նիւթեր, տոմսակ մը դրած էի սա բառերը պարունակող:

«Ինձ սպասէ, կը սիրեմ գրեց...»
«Սաւակայն երբ գրէրեանց ճամբայ ինկայ
լսեցի ձերուն լիկը երկրացող ըստօժնիրու
ձայնը, երբ զգացի մոռնով շրջապա-
սուելիս, հզական փոփոխում մը առաջ եկա-
յում մէջ»

«Փոփոխութիւն յեղակարծ, և աւաճ
վաղանցիկ. մոռցայ այն տրիվը որ հոգի
կը բռնէր ինչպէս աւագակ մը կը բռնէ ա
ցորդի մը վիզէն, և բոլոր յիշատակն/ն/ն/
ուղիղս խուժեցին, մէկիկ մէկիկ գծեր/
անցեալին տեսարանները...»

«Վերստին տեսայ հայրս որ մեղմ քա-
լով, ծռելով իր հմտալից ճակատը,
խուցը կ'երթար՝ մնաս ըարովի համբույ-
տալէ ետք ինձ և մօրս: Կը փակուէր
գիտել թէ բոլոր գիշերը կ'աշխատէր, ամ-
սեմ, ամեն վայրկեան կռուելով հանգի-
տին հետ:

[illegible]

Վրայ գտնուող երկիրներու մէջ, և թէ հա
ղորդակցութիւններ կը պակսէին:

Եւր անձկութիւններուն վրայ բան
չէր ըսեր: Եւ հո՛ւ համակ բռնուած այ
ընդադաշտքէն որ մէկէնիմէկ պիտի բլրցուն
էութեանս կտորները, բա՛ն մը չէի գուշ

«Վարկը չէր նախախրոխան և մոռ
ցում էր կամած ունենալ չորս վարդ ար
հա՛ն զորսորդ էր և ողջավարձ... Իր պի
տած երկիրները վառադներով լցնուն էր
և եղբայրներուն համար, որոյ կը սպաս
այայն անտառէն Տիգրանախիւններ,
վարկը բնակիչներու անասանիկն առնել
Թիւրքը Տարօրեակ բան էր Մէնէ իմ կ'
ստաւով արջն ճամբուն վրայ կը հետն
լազարներու գինին որը կը վազէին,
որոս կայսրապետը ցուր կը բողբոջը ծառ
ուն կ'այլ, վառանդաւանի կը շրջ
անաւանէ կ'են...»

անցյալի օրերը հիշելով խորհուրդներով ուշ
եւ այն առանձն կարգին տարախառն
բուն վրայ կրակի տառետեղ գրուած կար
ծեցի տեսնել մօրս ձեռքով դժուած բառերով
«Եկ'ու՛, կորուսած ենք, կը մեռնի՛մ»
Աւելի' չուտ, առկի՛ չուտ։ Ա՛հ, ձիւն
որչայն գաղաղեղ կ'ընթակի, կառնել է
կը կայտելի եւ բռնախիլ ոսկի կ'ընծայի
կառապանին։ Պարզապէս ըր շաշէն։ Ձիւն
ըը եւ զամոլութիւնը, փոփոքը բերանով
Աւելի' չուտ... առկի՛ չուտ... աղաւթ
վրէնի, խոնձապանին ոտք կը շարքաւոր
դիւտ... Աղմակա՛նք, այս... վրէնի ինքն
թէ աղուտ, անա՛թթէ կնկան տուած է
բազան, իւր համարյայ տպաւած էր մալու
«Օ՛հ, ո՛րչայն եղանակ տեսնէ... Որչա՛

կատարելիւն պարտաւորեցայ կրկնաւ .
Այն ատեն երբ կուգէի հովե աւելի չու
թոչի, գինե մը կը կտարէի . . . կամ թէ
կատարելիք ահիւ կը կար . . . կամ թէ ձ
մը ուր կը կադար . . . Ի դուր կ'աղաչէի, Կ
վճարէի, համարե երկար ել, տակաւի կը
սրդի երկար . . . վասն ի՞նչ հիմալ մնայուն տե
սիք մը կը խելակցէր զիս .

«Մայրս... մեռած է
հիմարացի, հրդրոջ օրը, արաբալսին
չուարեցի արուածահանի ծայրը։ Այն բա-
ղունը եր ուր ածեցուցի եր տղայովիկան
անմիջապէս անկող... Ա՛հ, իրաւ, այ
պատեմ, մոռացի Խաչապը, այն զիմար-
պային գեղեցիկութիւնը, այն ինչպիսի
ձգողութիւնը... Ուրիշ բան չտեսայ եմ
սօսածայ։ Ա եր քրճաբարկով ծածկու-
ցանքս փայտուղեւ, որուն զինկէջ խաչ-
կուրտակները ձերմակ երկիւնքին վրա
կեր կրկին զիծ...»

«Այն միջոց ստեղծանակի կապը կը թա-
լայրէր զիս քնացող տուներու մէջքովը, մտնե-
լայի՛նք ուրախութիւն մը կը զգայի՛ նշանը
դուռներուն որոց անկերն ալ կը ճանչնայի՛նք
պատուականներուն որոց ետեւը բարեկամ
ներ կը քնանայի՛նք . . .

«Յիտոյ կապը կը կցուաւ : Հո՛ւն էր, հա-
տած էր . . .

«Կատարելորդ իր մտքակը կը թրթռացու-
նէր օդին մէջ՝ զար կը կտրէր կամայաւա-
րաբէր . . . Յերբաւ կը թուէր ինծ թէ իր
թաղմակակ կը մամախէր :

«Եւտուր ցարցուեցաւ : Կին մը, պատա-
Միջոցներ, ցար ցարգապէս Զան կ'անուա-
նէի՛նք, իսկոյն յայտնա դուռը, կ'մտայ

Հուրթերուն վրայ, արցունքէ տռած աչ-
քով հրկսս նայելով, ըսաւ .

«Աղջկա՛վ արժու՛կ մի՛ հաներ... ուրեմն ի՛դույն մեռցո՛ւնէ՛ր զի՛նքը :
«Մխրտա արե՛րան ուժով սիրու՛նցեա՛ս սխալարե՛ր թէ՛ պիտի՛ էլի՛սած :
«Բայց պա՛տան Ձա՛նը ի՛ր բարոյնէ՛րուն :
«Ի՛նչ բա՛նած ի՛ր զիս : Ճմա՛րտիւ ի՛նն էր : արե՛ր
կորովով գորցա՛ցած զոր պարե՛կէս սիրտը՛ն
իր գո՛ննէ ուրի՛նչիւն յի՛տեքը մեղմե՛լով :
Հա՛մար : »

«Շագիւն կարողութիւն ունէի քանի մը բառ մըմնկնուս .
 «—Մայրք . . . վտանգի մէջ . . . ըսէք . . . չուտ ըսէք . . .
 «—Ա՛յ, պարոն Մարտիալ, բռանըջոր ժամ է որ ձեզի կը սպասենք, Որչափ ու մնացողք . . . իրաւ, Թիւրքս ճամբաները գէ էին . . .

[illegible]

տեսայ... տարտամ կերպարանք մը նշմարեցի վարագոյններուն արծակած շուքին մէջ... և ծնգան վրայ ինկայ հեծեծելով և րսելով:

«—Մայրի՛կ, մայրի՛կ :
Ձեռք մը դրուեցաւ ճակտիս վրայ :
Օ՛հ, ո՛րքան թեթեւ էր : Կարծես անհիւր
էակի մը մատներն էին :
«—Աղէկ կը տեսնուի, Ձան, ըսաւ բոկ-
եալ ձայնի ուր չունէի մը կը նմանէր, աղէկ
կը տեսնես...» ու եկաւ :

Այս ժամանակ... չմտադրեց յանդիմանանք
մըն էր։ Պարտա զեղծունին տարակուսած
էր վրաս։ Թէ՛ երկիրը թէ՛ ամբի գգացի,
իր թէ՛ վախճանը որ անիկա հեռուն նրա
լսած ըլլաք յապտողմիս պատճառը։
Համարձակեցաւ աչքերս վերցունել մեր
վրայ։
Ա՛հ, ի՛նչ տեսարան։ Այն կինը, կո

Եւ ի զգաւոր եր Կաերեւելոյ տկար
 Բնան տակ, իր չարն եր Զնացն լոկ
 Զերմակ մաղրկել փութի փութի իր փառչելի
 Ինկար ջուրեկրուն վրայ, Ե դիմաճծերուն
 Զարդունի զուրս ցցում ձակաւոր, լու
 սաւորսում եր երկու խոռաշաւոր, չոր
 փայլուն աշխրոյ . . .

Այլ ապրիլայ չըս, մա՜նն եր
 —Օ՜հ, ինչպաշն, միմիշն, մա՜նն եր
 Կու, չառ մօտ իր քեզ ճակտերի . . .
 Բաւոր սիրտով . . . ինչպիս ժամանակով . . .
 Քննես իմ արտաքին ինչպիս կ'ընեն
 տարւ մէ, Ե եր բոցապիկ ձակաւոր վրայ
 Գացցի իր ցուրտ չաւրիքը :

(Շարունակել . . .)

